МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОСВІТА І ЗДОРОВ'Я ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ І ЗДОРОВ'Я

ЧАСТИНА 2



Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

2025 р.

УДК 37+613]-053.2/.6:005.745
0-72

Матеріали VII Міжнародного симпозіуму «Освіта і здоров'я підростаючого покоління»: Зб. наук. Праць, Ч.2 / За ред. Білик В.Г. Вип. 7. К.: Алатон, 2025. 163 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Білик Валентина Григорівна – завідувачка кафедри здоров'язбережувальної освіти та фізичної рекреації Українського державного університету імені Михайла Драгоманова доктор педагогічних наук, професор.

Омельчук Олена Володимирівна – заступник декана з наукової роботи та міжнародних відносин, факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент.

Тимошенко Олексій Валерійович – декан факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор.

ISBN 978-617-7834-43-3

© Редакційна колегія, 2025
© Автори статей, 2025
© Видавництво «Алатон», 2025

культури сприятиме їх емоційній насиченості, підвищить інтерес школярів до занять і позитивно вплине на їхній фізичний та духовний розвиток. Існує значний прогрес у вивченні фізіологічних і психолого-педагогічних аспектів, а також у розвитку методик і технологій для підвищення ефективності занять. Проте, ще залишається багато невирішених питань, зокрема щодо інтеграції технологій, інклюзивного підходу та індивідуалізації програм. Подальші дослідження в цих напрямках дозволять створити більш ефективні системи тренувань, зорієнтовані на всебічний розвиток дітей.

Список використаних джерел:

1. Апрєлєва І. В., Пивоваренко М. С. Роль музично-ритмічної гімнастики у процесі морально-естетичного виховання дітей дошкільного віку. *Духовність особистості : методологія, теорія і практика.* 2020. Вип. 3 (96). С. 17–27.
2. Гонтаренко К. С., Кравчук Н. П. Особливості розвитку координаційних здібностей у дітей старшого дошкільного віку засобами ритмічної гімнастики. URL : https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/47716/1/SCIENTIFIC.
3. Денисенко Є. Ритмічна гімнастика як засіб вдосконалення фізичного розвитку підлітків. URL: https://www.researchgate.net/profile/Vasyl-Gorbachuk-/publication-/346953925Development_of_modern_systems_for_biomedic.
4. Іваненко Т. В. Можливості ритмічної гімнастики у розвитку особистості URL : https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008- 06/08itvedp.pdf .

ОСОБЛИВОСТІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Погоріла Віталіна Вадимівна
студентка 1 курсу Спеціальності 016.02 Спеціальна освіта «Корекційна психопедагогіка»
Путров Сергій Юрійович
доктор філософських наук, доцент

Анотація: у статті розглядаються особливості ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями та її значення для їхнього розвитку. Проаналізовано теоретичні та практичні аспекти використання гри як корекційного засобу, зокрема її розвивальну, компенсаторну та соціалізуючу функції. Виокремлено специфіку ігрової діяльності, включаючи когнітивні, соціальні, емоційно-вольові та моторні особливості дітей із цієї категорії. Розроблено рекомендації щодо адаптації різних видів ігор (дидактичних, сюжетно-рольових, рухливих, конструктивних, творчих) для дітей з інтелектуальними порушеннями. Наголошено на необхідності індивідуального підходу, підтримки педагога та створення позитивного ігрового середовища.

Ключові слова: ігрова діяльність, інтелектуальні порушення, старший дошкільний вік, корекційна педагогіка, розвиток дитини, адаптація ігор, дидактичні ігри, корекційна робота.

Постановка проблеми. Ігрова діяльність є провідною формою активності дітей дошкільного віку, що сприяє розвитку їхніх когнітивних, емоційно-вольових та соціальних навичок. Для дітей з інтелектуальними порушеннями (ІП) гра набуває особливого значення, оскільки виконує функцію не лише природної активності, а й інструменту корекційно-розвивальної роботи.

Однак проблема організації ігрової діяльності у дітей з ІП має низку невирішених аспектів:

Обмежений репертуар ігор, які здатні ефективно залучити дітей до активності.

Недостатнє використання гри як засобу соціалізації.

Відсутність адаптованих методик для розвитку пізнавальних, комунікативних і моторних навичок через гру.

Актуальність дослідження полягає у необхідності поглиблення розуміння специфіки ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями та розробки рекомендацій для її ефективного використання у педагогічній і корекційній практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями розглядається у працях багатьох українських і зарубіжних учених. Серед них Н. Бабійчук, Н. М. Шевченко, Т. В. Сак, Дж. В. Фрост, Е. Шуберт та А. М. Шмідт.

Українські дослідники (зокрема, Н. М. Шевченко) підкреслюють важливість ігрової діяльності для соціалізації дітей, а також розвитку комунікативних і мовленнєвих навичок. У роботах Т. В. Сак акцентується увага на дидактичних іграх, які сприяють формуванню когнітивних операцій.

Дж. В. Фрост досліджує питання створення інклюзивного ігрового середовища, а Е. Шуберт аналізує корекційний потенціал сюжетно-рольових ігор. Дослідження А. М. Шмідт показують, що інтерактивні технології у дидактичних іграх ефективно розвивають мотивацію, увагу та координацію.

Незважаючи на вагомі результати цих досліджень, залишаються невирішеними питання індивідуалізації ігрових методик та інтеграції їх у систему інклюзивного навчання, що є актуальним напрямом подальших розробок.

Мета статті: аналіз специфіки ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями та розробка рекомендацій щодо її адаптації для корекційно-розвивальної роботи.

Для досягнення мети визначено такі **завдання**:

1. Охарактеризувати особливості ігрової діяльності дітей з ІП.
2. Проаналізувати теоретичні та практичні аспекти використання гри як корекційного засобу.
3. Розробити рекомендації щодо адаптації ігрової діяльності відповідно до потреб дітей з ІП.

Виклад основного матеріалу дослідження

1. Специфіка ігрової діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями

Ігрова діяльність дітей з ІП характеризується низкою особливостей:

Когнітивні особливості. Діти демонструють обмежений репертуар ігрових дій, труднощі у створенні уявних ситуацій та проблеми з плануванням гри. Часто спостерігається слабке розуміння символів і замінників.

Соціальні аспекти. Через проблеми з комунікацією діти уникають спільних ігор або надають перевагу іграм із дорослими, які допомагають організувати процес. У сюжетно-рольових іграх вони мають труднощі з розподілом і виконанням ролей.

Емоційно-вольові особливості. Низька мотивація, швидка втомлюваність і підвищена чутливість до невдач можуть знижувати інтерес до гри.

Моторні особливості. Недостатній розвиток дрібної моторики та координації обмежує участь у рухливих і конструктивних іграх.

Теоретичні та практичні аспекти використання гри

Гра виконує кілька важливих функцій:

Розвивальна функція. Сприяє формуванню когнітивних функцій (уваги, пам'яті, мислення) та емоційної стійкості.

Компенсаторна функція. Дозволяє компенсувати обмеження через імітацію реальних життєвих ситуацій.

Соціалізуюча функція. Навчає взаємодії, співпраці та дотримання соціальних норм.

Практичні аспекти включають адаптацію правил, спрощення завдань, використання наочності та залучення педагогів як фасилітаторів. Інтерактивні ігри та групова взаємодія також показують високу ефективність.

2. Теоретичні та практичні аспекти використання гри як корекційного засобу

Ігрова діяльність є не лише провідною формою активності дітей дошкільного віку, але й ефективним інструментом корекційної роботи для дітей з інтелектуальними порушеннями. Теоретичний аналіз показує, що гра має багатовимірний вплив на розвиток особистості, водночас практичні аспекти її використання спрямовані на адаптацію ігрових форм для задоволення потреб дітей із порушеннями розвитку.

Теоретичні аспекти

Гра як механізм соціалізації та розвитку когнітивних функцій

Відповідно до концепції Л. С. Виготського, гра є провідною діяльністю дошкільного віку, яка сприяє формуванню вищих психічних функцій: мислення, пам'яті, уваги, уяви. У дітей з інтелектуальними порушеннями ці функції розвиваються повільніше, а тому гра виступає ключовим засобом їхньої стимуляції. Через гру дитина може моделювати реальні життєві ситуації, що допомагає їй краще адаптуватися до середовища.

Гра як компенсаційний засіб

Дослідження Н. М. Шевченко та Т. В. Сак підтверджують, що гра виконує компенсаційну функцію, дозволяючи дітям компенсувати обмеження у когнітивній чи соціальній сфері. Наприклад, у рольових іграх діти з ІП можуть імітувати дії дорослих, засвоюючи нові моделі поведінки, які недоступні їм у реальному житті через обмеження в інтелектуальній чи фізичній сфері.

Роль ігрової мотивації

Теорія мотивації, розроблена Е. Десі, вказує, що гра, яка викликає у дитини інтерес та задоволення, сприяє активнішому залученню до навчального процесу. Це особливо важливо для дітей з ІП, адже через гру вони можуть подолати страх перед труднощами та отримати позитивний досвід успіху.

Корекційний потенціал різних видів ігор

Дидактичні, сюжетно-рольові, рухливі й конструктивні ігри відіграють різну роль у розвитку дітей з ІП:

Дидактичні ігри розвивають пізнавальні функції, допомагають у засвоєнні кольорів, форм, чисел.

Сюжетно-рольові ігри сприяють розвитку уяви, комунікативних навичок і моделюванню соціальних ситуацій.

Рухливі ігри покращують координацію, моторні навички та витривалість.

Конструктивні ігри стимулюють розвиток просторового мислення та дрібної моторики.

Теоретичні та практичні аспекти використання гри як корекційного засобу

Ігрова діяльність є не лише провідною формою активності дітей дошкільного віку, але й ефективним інструментом корекційної роботи для дітей з інтелектуальними порушеннями. Теоретичний аналіз показує, що гра має багатовимірний вплив на розвиток особистості, водночас практичні аспекти її використання спрямовані на адаптацію ігрових форм для задоволення потреб дітей із порушеннями розвитку.

Теоретичні аспекти

Гра як механізм соціалізації та розвитку когнітивних функцій

Відповідно до концепції Л. С. Виготського, гра є провідною діяльністю дошкільного віку, яка сприяє формуванню вищих психічних функцій: мислення, пам'яті, уваги, уяви. У дітей з інтелектуальними порушеннями ці функції розвиваються повільніше, а тому гра виступає ключовим засобом їхньої стимуляції. Через гру дитина може моделювати реальні життєві ситуації, що допомагає їй краще адаптуватися до середовища.

Гра як компенсаційний засіб

Дослідження Н. М. Шевченко та Т. В. Сак підтверджують, що гра виконує компенсаційну функцію, дозволяючи дітям компенсувати обмеження у когнітивній чи соціальній сфері. Наприклад, у рольових іграх діти з ІП можуть імітувати дії дорослих, засвоюючи нові моделі поведінки, які недоступні їм у реальному житті через обмеження в інтелектуальній чи фізичній сфері.

Роль ігрової мотивації

Теорія мотивації, розроблена Е. Десі, вказує, що гра, яка викликає у дитини інтерес та задоволення, сприяє активнішому залученню до навчального процесу. Це особливо важливо для дітей з ІП, адже через гру вони можуть подолати страх перед труднощами та отримати позитивний досвід успіху.

Корекційний потенціал різних видів ігор

Дидактичні, сюжетно-рольові, рухливі й конструктивні ігри відіграють різну роль у розвитку дітей з ІП:

Дидактичні ігри розвивають пізнавальні функції, допомагають у засвоєнні кольорів, форм, чисел.

Сюжетно-рольові ігри сприяють розвитку уяви, комунікативних навичок і моделюванню соціальних ситуацій.

Рухливі ігри покращують координацію, моторні навички та витривалість.

Конструктивні ігри стимулюють розвиток просторового мислення та дрібної моторики.

3. Рекомендації щодо адаптації ігрової діяльності

Дидактичні ігри. Спрощення завдань, використання яскравих наочних матеріалів, інтерактивних технологій та багаторазове повторення дій.

Сюжетно-рольові ігри. Використання коротких і простих сюжетів, підтримка ролей педагогом та інтеграція реальних життєвих ситуацій.

Рухливі ігри. Спрощення правил, введення простих рухів, організація ігрового простору з урахуванням фізичних можливостей дитини.

Конструктивні ігри. Поетапність виконання завдань, демонстрація прикладів та використання великих і простих у роботі матеріалів.

Творчі ігри. Виконання нескладних завдань, індивідуалізація творчих проєктів та створення атмосфери заохочення.

Висновки. Ігрова діяльність є універсальним інструментом для розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями. Її ефективність залежить від індивідуального підходу, адаптації до потреб дитини та залучення педагога.

Гра сприяє стимуляції когнітивних процесів, розвитку соціальних і комунікативних навичок, а також емоційному благополуччю. Перспективи подальших досліджень включають розробку спеціалізованих програм та інтеграцію ігрових методик у систему інклюзивного навчання.

Таким чином, гра виконує не лише розважальну, але й розвивальну, соціальну та корекційну функції, створюючи умови для гармонійного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями та їх інтеграції у суспільство.

Список використаних джерел:

1. Бабійчук Н. В. Ігрова діяльність як засіб корекційного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями // Корекційна педагогіка і спеціальна психологія. – 2019. – №3. – С. 45–52.

2. Шевченко Н. М. Роль ігрової діяльності у соціалізації дітей з особливими освітніми потребами // Освіта і педагогічна наука. – 2020. – №4. – С. 75–81.

3. Сак Т. В. Дидактичні ігри в системі корекційної роботи з дітьми дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями // Сучасна дошкільна освіта: теорія і практика. – 2021. – №2. – С. 12–18.

4. Frost J. L. Play and Child Development. – Upper Saddle River, NJ: Pearson, 2012. – 472 p.

5. Schubert E. Role-Playing Games as a Tool for Social Skills Development in Children with Intellectual Disabilities // Journal of Developmental Disabilities. – 2018. – Vol. 25, №3. – P. 150–161.

6. Schmidt A. M. Digital Educational Games for Children with Intellectual Disabilities: Cognitive and Social Impacts // Educational Technology Research and Development. – 2020. – Vol. 68, №5. – P. 1321–1335.

7. Виготський Л. С. Уява і творчість у дитячому віці. – Київ: Радянська школа, 1991. – 152 с.

8. Ілляшенко Т. Г. Сюжетно-рольові ігри як засіб корекції комунікативних навичок у дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями // Корекційна педагогіка. – 2022. – №1. – С. 33–41.

9. Державний стандарт дошкільної освіти України: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 січня 2021 р. №33. – Київ: Міністерство освіти і науки України, 2021.

10. Усанова О. А. Інклюзивне навчання та розвиток ігрової діяльності у дітей із затримкою психічного розвитку // Інклюзивна освіта в Україні: виклики та перспективи. – 2021. – №2. – С. 54–63.

ВПЛИВ ЗАНЯТЬ АТЛЕТИЧНОЮ ГІМНАСТИКОЮ ДЛЯ ЗРОСТАННЯ ШВИДКІСНО-СИЛОВИХ ПОКАЗНИКІВ ОДНОБОРЦІВ 16-18 РОКІВ

Пономарьов Валентин Олександрович
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної культури і спорту, Запорізький національний університет
Сімаченко Софія Олександрівна
студентка факультету фізичного виховання Запорізький національний університет

У тезах розкрита актуальна науково-практична проблема у сучасній вітчизняній теорії і практики підготовки одноборців, це проблема впливу занять атлетичною гімнастикою для зростання швидкісно-силових показників одноборців 16-18 років.

У сучасному світі, на тлі зростання автоматизації та комп'ютеризації, стає дедалі більш відчутними наслідки малорухливого способу життя. Атлетична гімнастика може виступати як самостійний вид фізичної культури, так і ефективний допоміжний інструмент для розвитку специфічних швидкісно-силових якостей та силової витривалості. [4, с.12]

Необхідно розглядати вправи з обтяженням як засіб всебічного розвитку атлета, що сприяє успіхам в інших видах спорту. Заняття в тренажерному залі сприяють міцнішим та щільнішим кісткам, забезпечуючи компактне зміцнення ділянок прикріплення сухожиль до кісток. [5, с.10]

Для одноборців атлетична гімнастика має кілька переваг:

1. Можливість тренуватися чоловіків та жінкок різного віку та рівня фізичної підготовки.
2. Тренуватися з обтяженнями можна на будь-якому рівні підготовленості, а також повертатися до занять після перерв.
3. Розроблена велика кількість програм і систем, що дозволяють тренуватися за індивідуальним планом.
4. Тренувальне навантаження легко дозується за допомогою ваги обтяження, кількості повторень, частоти тренувань, темпу та режиму роботи.
5. Можливість займаються атлетизмом за власним графіком.
6. У тренуваннях з обтяженням можна використовувати вправи для розвитку швидкості, гнучкості, спритності, витривалості та інших якостей.
7. Тренування у тренажерному залі може використовуватися для досягнення різноманітних цілей, від оздоровлення до участі в змаганнях, використовуючи одне обладнання та методики з різними дозами навантаження.
8. Можливість займатися атлетизмом в будь-яких умовах, включаючи дім, зал, кімнату гуртожитку, ліс, річку, спортивний майданчик і т. д. [1, с.22]

У одноборствах швидкісно-силові рухи виконуються досить часто. В основному це стрибки, удари, гра на випередження. До швидкісних і швидкісно-силових рухах відносяться також прискорення і ривки на короткі відстані, після яких відбувається удар, чи будь-яка інша технічна дія. [2, с.37]

Для розвитку швидкісних якостей у одноборців 16-18 років рекомендується використати засобів атлетичної гімнастики, які необхідно робити тричі на тиждень. Кількість